

ACN

Cinc vivències periodístiques

«M'han demanat que parli una estona sobre l'ofici de periodista des de la meua visió professional i personal. És tot un compromís. Ho faré parlant mínimament, no sé si amb prou perspectiva, d'algunes de les moltes experiències viscudes contrastant-les, si puc, amb situacions concretes del periodisme d'avui.»

NARCÍS-JORDI ARAGÓ > TEXT

Narcís-Jordi Aragó i Masó

(Girona, 29/6/1932).

Llicenciat en dret i diplomad en periodisme.

Ha estat director de *Vida Catòlica* (1962-1967),

Presència (1967-1980)

i *Revista de Girona* (1985-

2009), i corresponsal a

Girona de *Tele/eXprés*

(1970-1980). Va exercir

com a advocat fins als

42 anys, edat en què va

entrar a treballar al servei

de Documentació de la

Cambra de Comerç de

Girona. És articulista d'*El*

Punt i president del seu

Consell Editorial. Continua

vinculat a *Revista de Girona*

com a membre del Consell

de Redacció.

>> *Narcís-Jordi Aragó amb Mercè Huerta, als estudis de Ràdio Girona.*

Passaré per alt les experiències encara vigents o massa recents, com les d'*El Punt* o de la *Revista de Girona*, i provaré d'evocar-ne cinc de més remotes i que em semblen significatives: la participació en una emissora de ràdio, l'aprenentatge en una revista local, la corresponsalia d'un diari barceloní, la direcció d'un setmanari català i la presidència d'una associació i d'un col·legi professional.

En aquestes cinc vivències es pot resumir tot allò que m'ha ajudat a aprendre, entendre, cultivar i estimar l'ofici de periodista.

Ràdio Girona

Als estudis de Ràdio Girona hi vaig passar algunes de les millors hores de la meua vida. Va ser allà, tot just acabat el batxillerat i mentre estudiava dret, on vaig tenir l'oportunitat de cultivar a fons una afició que va acabar per convertir-se en professió. Sempre més he viscut dels rèdits d'aquella experiència, completada a Radiocadena.

Parlo de l'època en què l'aparell de ràdio, ple de veus, de músiques i d'interferències, instal·lat en un lloc d'honor del menjador, presidia les vetllades familiars i protagonitzava la vida social.

Ara la ràdio, gràcies a la telefonia i a l'electrònica, ha assolit el vell somni de Bertolt Brecht, que imaginava un mitjà de comunicació capaç no sols d'emetre, sinó també de rebre. Ara la ràdio, abans i amb més fortuna que altres mitjans, connecta directament amb l'audiència i disposa, per tant, del millor sistema per comprovar de manera immediata el *feedback* del seu missatge i completar eficaçment el circuit de la comunicació: que l'oient sàpiga què passa i alhora també pugui dir què li passa. Sigui dit aquest elogi amb una punta de nostàlgia d'aquella ràdio artesanal, sempre sotmesa a les incògnites d'una audiència invisible, quan no sabies si més enllà del vidre del locutori hi havia una multitud o no hi havia ningú.

Vida Catòlica

De *Vida Catòlica* en vaig ser redactor en cap. Allà vaig publicar-hi el meu primer reportatge amb cara i ulls, i vaig tenir molta sort, perquè va sortir a primera pàgina i a sis columnes. La revista, mensual, era l'òrgan de l'Acció Catòlica diocesana. Sota l'empara del bisbat, era, com tantes altres de semblants, una petita escletxa informativa en els murs opacs de l'època. Gràcies a l'estreta aliança vigent entre l'espasa i la creu, la revista passava pel sedàs d'una censura eclesiàstica de dogma i moral que li permetia d'estalviar-se la censura civil. Però va resultar que el censor religiós era un canonge molt amic de l'alcalde, i quan vam denunciar que l'Ajuntament volia tallar uns plàtans de la Devesa, ens va ratllar el text sencer amb l'odiós llapis vermell.

Aquí es va acabar la relació amb una revista que havia estat la meva primera tribuna de periodisme escrit. Allà, durant sis anys, vaig aprendre tots els secrets i els plaers de l'ofici. Sota la direcció de l'enyorat Josep M. Ginés com a membre d'un equip d'autèntic voluntariat periodístic, vaig redactar notícies, cròniques i crítiques, entrevistes i seccions i vaig il·lustrar-les i encaixar-les en el lloc adient de cada pàgina. Mentrestant vaig fer els tres cursos de periodisme a l'Escola Oficial de Barcelona i de Madrid, i vaig descobrir amb sorpresa que no em podien ensenyar gaire res de nou, perquè tot ho havia après sense adonar-me'n mentre em pensava que jugava.

Aquells eren els temps de les impremtes, de les caixes i de les linotípies. El salt de la tecnologia ha convertit aquelles eines en

peces de museu. No cal dir que el guany, en tots els ordres, ha sigut enorme. Els joves no poden ni imaginar com eren les velles tècniques, i als grans els nous processos ens han arribat tan de pressa que anem cada dia de sorpresa en sorpresa, incapaços d'endevinar quins nous prodigis ens depararà el futur.

Tele/eXprés

Durant deu anys vaig fer de corresponsal a Girona del *Tele/eXprés* dirigit per Manuel Ibáñez Escofet. Vaig treballar per a la pàgina «Toda Catalunya», a les ordres de Jaume Guillaumet i de Lluís Bassets. Enviava les cròniques pel missatger que anava a Barcelona amb el primer tren, i les notícies urgents les trametia per tèlex o les dictava per telèfon. Lliurava els meus textos al mar insondable de la redacció barcelonina sense saber mai si es negarien o si surarien, i m'esforçava a fer-los tan bé com sabia perquè els caps de secció no els posessin en un racó de pàgina, sinó en un lloc destacat.

D'altra banda, els corresponsals érem perseguits telefònicament pels nostres caps, que ens reclamaven la notícia o la crònica diàries. Els d'avui, si és que encara subsisteixen, saben

>> *D'esquerra a dreta, Joan Ribas, Jordi Dalmau, Carles Vivó i Francesc Ferrer, amb Narcís-Jordi Aragó, el dia en què es van fer càrrec del setmanari Presència.*

«Vida Catòlica patia una censura eclesiàstica que li estalviava la censura política, però va resultar que el censor religiós era un canonge molt amic de l'alcalde»

>> A primera fila, Narcís-Jordi Aragó, Pere Madrenys, Josep López de Lerma i Pep Collelldemont, corresponsals de premsa en un ple de l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols.

que per als grans diaris la informació de pobles i comarques ha passat de moda, i es cansen d'enviar notícies que sovint són menystingudes i moltes vegades ni tan sols són publicades.

Nosaltres, en canvi, havíem de buscar les notícies com gossos perdiguers. Havíem de tenir confidents i fer d'espies i endevinar on podia saltar una informació per caçar-la al vol i a temps. Havíem de fer aflorar temes ocults que no apareixien en el diari únic i contrastar les que hi sortien per ajustar-les a l'autèntica realitat. Havíem d'aixecar constantment el cul de la cadira i ens deien *reporters* perquè *portàvem* literalment als diaris les novetats que descobríem anant pel carrer o visitant els llocs on es podien produir els fets. Estic segur que els periodistes d'ara, asseguts davant de l'ordinador, no es limitaran a esperar que els arribin per correu electrònic les notícies prefabricades pels gabinets de comunicació, i no voldran ser simples caixes de ressonància d'interessos externs en perjudici de les seves pròpies aptituds i del seu compromís social.

Presència

Si hem de parlar de *Presència*, cal dir d'entrada que en vaig ser director per atzar o, més ben dit, per necessitat, ja que, de tots els qui ens vam fer càrrec de la revista en un

moment donat, jo era l'únic que tenia el títol indispensable, acabat d'estrenar.

Cal dir també que *Presència* va ser una aventura col·lectiva, en la qual va participar molta gent; molta gent d'aquí i molta de fora que no podien trobar cap altra veu ni cap altra eina d'expressió que la que nosaltres els podíem donar. Alguns dels qui la vam fer des d'aquí ja han tristament desaparegut –Just Casero, Francesc Ferrer, Enric Marquès, Lluís Pla, Àngel Serradell, Santiago Sobrequés, Carles Vivó–, però molts altres són feliçment vius i alguns presents avui aquí, encapçalats pel president de la Demarcació del Col·legi, Narcís Genís.

Com és sabut, els propietaris dels mitjans de comunicació volen que els continguts dels productes que editen no contradiguin la seva ideologia ni perjudiquin la seva economia. La meua experiència a *Presència* va ser exactament la contrària: el fundador i propietari, l'estimat Manuel Bonmatí, va perdre uns quants diners en l'aventura i, a més, la revista no va respondre mai a la seva ideologia. Però ho va suportar estoicament, sense queixar-se, perquè, si era un liberal d'ideologia, ho era encara més de tradició i de convicció.

Ara, dissortadament, això de perdre diners fent diaris o revistes és el denominador comú de moltes empreses, i l'afany de supervivència les pot empènyer a exercir sobre el personal al seu càrrec pressions molt cruels. Els periodistes es poden trobar sobtadament al carrer, o obligats a dir o a callar determinades coses, o temptats de barrejar la informació amb la publicitat o les escombraries, o forçats a fer papers impropis del seu ofici. En aquest context, cada dia els resulta més difícil mantenir la inde-

«Presència va ser una aventura col·lectiva en la qual va participar molta gent que no podia trobar enlloc més cap altra veu ni cap altra eina d'expressió»

>> *Lluís G. Taberner, Joan Ribas i Narcís-Jordi Aragó, durant una visita de Joaquim Ruiz-Giménez a Presència.*

pendència, perquè la forta crisi estructural del sector, potenciada per la crisi econòmica general, amb la consegüent por a perdre el lloc de treball, pot fer que els periodistes lliures es converteixin en periodistes sotmesos o, si més no, en periodistes conformats i, per això, perpètuament frustrats.

Tornant a *Presència*: si va acabar essent una revista en català va ser convertint-s'hi a poc a poc, gràcies al seu títol bilingüe i al fet que la Llei de Premsa de Fraga no parlava enlloc d'idiomes. Aprofitant aquest buit, vam anar ampliant progressivament els textos en català, i al final ja només es mantenen en castellà els crèdits de la revista, allò que tècnicament s'anomena la *manxeta*.

Pel que fa als continguts, com tantes altres publicacions de l'època, fèiem servir el mateix procediment: l'exercici acrobàtic d'anar provant quina era, en cada moment, l'alçada de la llibertat. Aquest era, òbviament, un exercici de risc, un esport d'aventura: amb els pals de la informació i de l'opinió provàvem d'aixecar més el sostre amb el perill que, per haver-lo aixecat més del compte, ens caigués tot al damunt. I a fe que ens hi va caure sovint. Vam patir els efectes de la censura prèvia i els de la censura encoberta de la Llei de Premsa, amb la trampa mortal del seu article segon. Tot això és prou conegut i no cal parlar-ne més.

Avui, les limitacions a la llibertat d'informació per part dels poders són més subtils i s'exerceixen en dues direccions contradictòries: la del *massa* i la del *poc*. La del massa, perquè la censura ja no es fa retallant o suprimint, sinó acumulant i saturant. Immersos en l'imparable remolí de les noves eines tecnològiques, estem des-

bordats per un excés de notícies, sovint interessades i provocades artificialment, que no tenim temps ni manera de controlar. I la direcció del poc, perquè no sempre tenim accés a les notícies veritablement importants o interessants. El dret a la informació és doble: dret a informar i dret a informar-se, i si és greu no poder dir el que saps, encara ho és més no poder-ho saber.

Michel Rocard, quan era primer ministre de França, va dir que els periodistes tenien el poder de «cridar l'atenció als responsables quan aquests deixen preguntes sense resposta». Ara, en canvi, és habitual que els poderosos no sols no responguin les preguntes, sinó que ni les deixin formular. Durant la dictadura ens contestaven el que volien, però ens contestaven. No vam trobar mai ningú que es limités a llegir una declaració i se n'anés deixant-nos amb la paraula a la boca.

L'Associació i el Col·legi

L'Associació de la Premsa de Girona venia d'una llarga tradició de començament del segle xx. Però el franquisme l'havia convertit en un organisme restrictiu, restringit als que disposàvem del famós carnet i amb tendència a convertir-se en un reducte classista, en un niu de privilegiats. Els seus membres,

«La crisi estructural del sector de la premsa pot convertir els periodistes lliures en periodistes sotmesos o, si més no, en periodistes conformats i frustrats»

>> **Joaquim Gironella, Mercè Huerta, Narcís-Jordi Aragó, Miquel Gil i Dolors Terrades en un dinar de l'Associació de la Premsa de Girona.**

que només érem set, reduïts en nombre per imperatiu legal, vam treballar per superar aquests límits amb un esperit d'integració.

Per això vam contemplar amb il·lusió i vam impulsar amb fermesa la creació del Col·legi de Periodistes de Catalunya, un òrgan que superés l'absurda divisió dels informadors en dues categories i que assegurés la igualtat i la dignitat professional de tots.

La satisfacció més gran dels meus anys de presidència de la Demarcació va ser la inauguració de la nostra seu, just en el mateix edifici on va viure els anys d'adolescència Joaquim Ruyra, amb un balcó situat exactament sobre el seu, des del qual va sentir *El primer llustre d'amor*, tal com explica en el relat d'aquest títol. Un balcó obert a la ciutat, des del qual es pot veure què passa pel carrer.

Aquesta podria ser una més de les incomptables definicions del periodista: una persona abocada a un balcó que contempla el que passa pel carrer i intenta explicar-ho als altres per ajudar-los a entendre el món.

Sobre aquest o aquesta periodista, sobre els i les periodistes en general, voldria dir encara una paraula abans d'acabar. Tothom sap que la llibertat d'expressió és un dret fonamental de la persona, però el periodista no sols té el dret d'expressar-se sinó que en té l'obligació, perquè aquest és el seu ofici. D'aquí deriven els conflictes que he inten-

tat reflectir molt de passada tot explicant les meves vivències. El terreny d'actuació del periodista és un triangle limitat per tres parets: l'empresa, el poder i el destinatari. Aquest terreny acotat, per dir-ho amb el títol d'una novel·la de Graham Greene, és un *Camp de batalla*, i des de les espitlleres dels tres murs li arriben a l'informador mostres freqüents del vell impuls ancestral de matar el missatger. Aquesta és la servitud –i potser també la grandesa– de la nostra professió.

Però aquesta àrdua batalla permanent té almenys una treva, cada vespre, a les redaccions dels periòdics: l'hora de tancar l'edició, quan l'esforç acumulat i compartit de tot un dia es converteix físicament, plàsticament, en el diari de l'endemà. És l'hora en què el diari deixa de ser el trencaclosques que ha sigut tot el dia i es converteix en un producte organitzat que dona una certa sensació d'ordre momentani a la complexa trama de la vida i a l'habitual caos del món. És l'hora en què al diari no hi ha res sobrer ni tampoc hi ha cap buit.

En el llenguatge peculiar de les arts gràfiques, d'aquesta acció final de fer quadrar cada ratlla, cada columna i cada pàgina se'n diu *justificar*. I la paraula adquireix un misteriós doble sentit, perquè el periodista i la periodista, quan s'acaba la jornada, es poden sentir també justificats per la feina feta, si l'han pogut realitzar amb independència i l'han sabut executar amb responsabilitat.

I és justament aquesta feina ben feta la que justifica i esperem que pugui justificar per sempre l'existència mateixa del nostre ofici: l'ofici de periodista.

Narcís-Jordi Aragó és periodista.

«Des de l'empresa i des del poder, al periodista li arriben mostres freqüents del vell impuls ancestral de matar el missatger»